

Райнер Марія Рільке «Орфей, Еврідіка, Гермес» (оригінал і варіативні переклади)

Rainer Maria Rilke «Orpheus, Eurydike, Hermes»

Das war der Seelen wunderliches Bergwerk.
Wie stille Silbererze gingen sie
als Adern durch sein Dunkel. Zwischen Wurzeln
entsprang das Blut, das fortgeht zu den Menschen,
und schwer wie Porphyr sah es aus im Dunkel.
Sonst war nichts Rotes.

Felsen waren da
und wesenlose Wälder. Brücken über Leeres
und jener große graue blinde Teich,
der über seinem fernen Grunde hing
wie Regenhimmel über einer Landschaft.
Und zwischen Wiesen, sanft und voller Langmut,
erschien des einen Weges blasser Streifen,
wie eine lange Bleiche hingelegt.

Und dieses einen Weges kamen sie.

Voran der schlanke Mann im blauen Mantel,
der stumm und ungeduldig vor sich aussah.
Ohne zu kauen fraß sein Schritt den Weg
in großen Bissen; seine Hände hingen
schwer und verschlossen aus dem Fall der Falten
und wußten nicht mehr von der leichten Leier,
die in die Linke eingewachsen war
wie Rosenranken in den Ast des Ölbaums.
Und seine Sinne waren wie entzweit:
indes der Blick ihm wie ein Hund vorauslief,
umkehrte, kam und immer wieder weit
und wartend an der nächsten Wendung stand, -
blieb sein Gehör wie ein Geruch zurück.

Райнер Марія Рільке «Орфей, Еврідіка, Гермес»

Була це душ копальня дивовижна,—
у ній, як жили тихих срібних руд,
тяглись вони крізь тьму. Поміж корінням
струміла кров, що до людей пливла;
тяжким порфіром в тьмі вона здавалась.
Ото й увесь багрянець.

урвисті скелі, і ліси безлюдні,
і зведені над пусткою мости,
і той сліпий, великий, сірий став,
що над своїм глибоким дном повиснув,
як небо дощове над краєвидом.
І поміж піль, полога і сумирна,
виднілася бліда стяга? дороги,
простелена, мов довге полотно.

Дорогою цією йшли вони:

Попереду ішов стрункий мужчина
в киреї голубій; він нетерпляче
і мовчазливо в далечінь вдивлявся,
і крок його жадібно жер дорогу
великими шматками; в нього руки
звисали з-під киреї тяжко й хмурно,
немов забули вже про легкість ліри,
яка отак була вросла в лівицю,
як віть троянди у гілки оливи.
Чуття у ньому начебто двоїлись,
бо мчався зір, неначе пес, вперед,
вертався, і спинявся, і чекав
на повороті ближчому дороги,—

Райнер Марія Рільке «Орфей, Еврідіка й Гермес»

Фрагмент

...а зліва квапилась за ним Вона —
ота кохана, що забракло й лірі
здобутись на таку, як в неї, тугу,
бо й світ став стужений од неї й все поспіль:
ліс і долина і дорога й простір
і поле і ріка і звірина,
і в цьому світі туги, ніби десь
над іншою землею сонце йшло,
і небо, все озорене й притихле, —
це небо туги в шпичаках зірок —
така кохана.

...

Вона, тримавшись за Гермеса, йшла —
у смертнім рам'ї плуталися ноги —
така сполошена, покірпа й ніжна.
Уся в собі, як образ Все-Надії,
не бачачи ні шляху, ні мандрівця,
що поруч був, вона йшла в життя.
Уся в собі. Наповнена по вінця
холодним небуттям.
Як овоч, повний солоду і томи,
уся налита повнотою смерті,
з таємною печаттю новизни.
Була вона в цнотливості новій
така недоторканна, стать її
скидалась на вечірню юну квітку,
а руки так од шлюбних втіх одвикли,
що навіть обережний доторк бога
вражав її, немов зухвала близькість.
Це вже була не та білява жінка,
що увійшла мотивом в спів поета,

Manchmal erschien es ihm als reichte es
bis an das Gehen jener beiden andern,
die folgen sollten diesen ganzen Aufstieg.
Dann wieder wars nur seines Steigens Nachklang
und seines Mantels Wind was hinter ihm war.
Er aber sagte sich, sie kämen doch;
sagte es laut und hörte sich verhallen.
Sie kämen doch, nur wären zwei
die furchtbar leise gingen. Dürfte er
sich einmal wenden (wäre das Zurückschaun
nicht die Zersetzung dieses ganzen Werkes,
das erst vollbracht wird), müßte er sie sehen,
die beiden Leisen, die ihm schweigend nachgehn:

Den Gott des Ganges und der weiten Botschaft,
die Reisehaube über hellen Augen,
den schlanken Stab hertragend vor dem Leibe
und flügelschlagend an den Fußgelenken;
und seiner linken Hand gegeben: sie.

Die So-geliebte, daß aus einer Leier
mehr Klage kam als je aus Klagefrauen;
daß eine Welt aus Klage ward, in der
alles noch einmal da war: Wald und Tal
und Weg und Ortschaft, Feld und Fluß und Tier;
und daß um diese Klage-Welt, ganz so
wie um die andre Erde, eine Sonne
und ein gestirnter stiller Himmel ging,
ein Klage-Himmel mit entstellten Sternen - :
Diese So-geliebte.

Sie aber ging an jenes Gottes Hand,
den Schrittbeschränkt von langen Leichenbändern,
unsicher, sanft und ohne Ungeduld.
Sie war in sich, wie Eine hoher Hoffnung,
und dachte nicht des Mannes, der voranging,
und nicht des Weges, der ins Leben aufstieg.
Sie war in sich. Und ihr Gestorbensein
erfüllte sie wie Fülle.
Wie eine Frucht von Süßigkeit und Dunkel,
so war sie voll von ihrem großen Tode,

а нюх і слух позаду залишались.
Йому здавалось іноді, що він
вчуває кроки кожного з двох інших,
які за ним узвозом вгору йшли.
Проте це тільки крок його лунав
і вітер ззаду торгав за кирею.
Та він собі казав: «Вони ідуть»,
казав це гучно й до луни вслухався.
Вони ідуть, але страшенно тихо
обоє ходять. От якби посмів
він обернутись (але обертатись
було йому заказано при ділі,
яке він майже довершив), — тоді
побачив би, що йдуть обидва тихі:

це бог мандрівок і доручень дальніх
дорожній шлик над світлими очима,
вперед простерта палиця струнка,
маленькі крила, що об ступні б'ють,
і звірена його руці — вона.

Така кохана,— то її ця ліра
оплакала за плакальниць усіх,
аж світ на плач суцільний обернувся,
де знову все було: і ліс, і діл,
і шлях, і поле, і ріка, і звір;
але й в плачливому отому світі
так само, як над іншою землею,
і сонце йшло, й зоріло тихе небо,
плачливе небо в скривлених зірках,—
така Кохана.

Тепер вона ступає поруч бога,
хоч довгий саван заважає йти,
невпевнена, і ніжна, і терпляча.
Вона неначе стала при надії,
не думала й про мужа, що простує
попереду, не думала й про шлях,
що приведе її назад в життя.
Вона в собі вся скупчилась, посмертям
наповнена по вінця.

уже не острів шлюбного кохання,
уже не власність будь-кого з мужчин,
вся — мов розвіяні довгасті коси,
мов випалі дощі, саможертвна,
як просфора, поділена на всіх.
Вона корінням стала. І коли
бог зупинив її і з болем мовив:
“він озирнувся!” — не збагнула мови,
і тільки запитала стиха “хто?”

Переклав з української Василь Стус

<p>der also neu war, daß sie nichts begriff.</p> <p>Sie war in einem neuen Mädchentum und unberührbar; ihr Geschlecht war zu wie eine junge Blume gegen Abend, und ihre Hände waren der Vermählung so sehr entwöhnt, daß selbst des leichten Gottes unendlich leise, leitende Berührung sie kränkte wie zu sehr Vertraulichkeit.</p> <p>Sie war schon nicht mehr diese blonde Frau, die in des Dichters Liedern manchmal anklang, nicht mehr des breiten Bettes Duft und Eiland und jenes Mannes Eigentum nicht mehr.</p> <p>Sie war schon aufgelöst wie langes Haar und hingegeben wie gefallner Regen und ausgeteilt wie hundertfacher Vorrat.</p> <p>Sie war schon Wurzel.</p> <p>Und als plötzlich jäh der Gott sie anhielt und mit Schmerz im Ausruf die Worte sprach: Er hat sich umgewendet -, begriff sie nichts und sagte leise: Wer?</p> <p>Fern aber, dunkel vor dem klaren Ausgang, stand irgend jemand, dessen Angesicht nicht zu erkennen war. Er stand und sah, wie auf dem Streifen eines Wiesenpfades mit trauervollem Blick der Gott der Botschaft sich schweigend wandte, der Gestalt zu folgen, die schon zurückging dieses selben Weges, den Schritt beschränkt von langen Leichenbändern, unsicher, sanft und ohne Ungeduld.</p>	<p>Як плід вбирає солодощі й тьму, вона ввібрала в себе смерть велику, таку нову, що й не збагнути їй.</p> <p>В дівочості новітній, неторканній вона вже існувала; стать її була, немов надвечір юна квітка, і так одвикли від звичаїв шлюбних у неї руки, що й самого бога безкрайно лагідний напутній дотик її вражав, немов надмірна близькість.</p> <p>Вона уже — не та білява жінка, оспівана колись в піснях поета, вона уже — не пахощі й не острів широкої постелі, бо уже вона не власність жодного чоловіка.</p> <p>Її розв'язано, мов довгі коси, і віддано, мов пробуялу зливу, й поділено, немов запас стокротний.</p> <p>Вона — вже корінь, і коли нараз її спинив і з розпачем промовив до неї бог: «А він таки оглянувся»,— безтямно й тихо запитала: «Хто?»</p> <p>А там здаля, при виході у світло, стояв хтось темний, що його обличчя не розпізнати. Він стояв і бачив, як на стежі дороги польової печальнозорий бог і посланець безмовно обернувся, щоб іти за постаттю, яка назад верталась, хоч довгий саван заважав іти, невпевнена, і ніжна, і терпляча.</p> <p><i>Переклав з німецької Микола Бажан</i></p>	
--	--	--